

"מפרי הארץ"

"פרשת זבחים וילך"

**וְעֹלֹתֵי בָכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ הַזֹּהִיִּים וְהַמְּוֹת' זָתָתִי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה
וּבְזֹרְתֵי בְּזֹחִיִּים לְמַעַן תִּזְוֶיֶה אֶתְּךָ וְרַעְךָ"**

"כי הוא זייר"

אלישיך: אחרי אומרו לאהבה כו' וחיית רבית כו' הפך אשר יפנה לבו שיאבד, אמר ומה נאמר אם יגיע לצדיק כמעשה הרשע כי לא ייטיבו לו מן השמים. לזה אמר הנה העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ שהוא אמת, כי אם תטיבו דרככם החיים האמתיים והמות של עולם הבא נתתי לפניך שהם שר ועונש של עולם העליון. וכן הברכה שבפרשת כי תבא וכן הקללה שהם טובות ורעות של עולם הזה. אך שמע בקולי ואל תשית לב אל הברכה והקללה של עולם הזה, כי אם אל החיים והמות של העולם הבא. ואם תהיה צדיק הרבה ולא תתברך בעולם הזה כי אם יהיו לך יסורין, אל תקוץ באמור הלא ייעד לנו הוא יתברך ברכות בעולם הזה זולת הטוב והחיים של העולם הבא ולמה אינם אתי. כי הנה **זאת עצתי ובחרת בחיים הם החיים מהעולם הבא הנקראים חיים סתם, ולא בברכה של עולם הזה אומר, וזה תעשה למען תחיה אתה וזרעך.** והוא כענין מאמרם ז"ל (מדרש שמות מד, ג) אם קבלו האבות פירות מעשיהם בעולם הזה מה היה נשאר לבניהם אחריהם, באמור משה זכור לאברהם כו' וכמה דורות שאכל זכות אבות. וזה יאמר פה מה שלא תאכל פירות בעולם הזה יסכון לך למען תחיה אתה וזרעך כי פירותיך יועילו לזרעך.

ומה שאמרתי שתבחר בחיים, לא שתעבוד לאהבת החיים רק לאהבה את ה' אלהיך מהדרגה אל הדרגה, עד גדר שמע בקולו היא השגת רוח הקדש, כמאמר רבי פנחס בן יאיר (עבודה זרה כ א) זהירות מביאה לידי זריזות כו' עד אומרו מביאה לידי רוח הקדש, ועל ידי כן ולדבקה בו כי הוא חייר. וזה בשלש זמנים, אחד כי הוא חייר בעולם הזה, ואורך ימיך בעולם הבא עולם שכלו ארוך, לשבת על האדמה אחר התחיה פה. וזהו אשר נשבע ה' לאבותיך כו' לתת להם שהוא כמאמרם ז"ל (סנהדרין צ ב) שהוא אחר התחיה כי בעולם הזה לא ניתנה הארץ להם רק לזרעם, וזה אמרו רבותינו ז"ל באומרו לך ולזרעך אתן. וזה יכוין פה שיזכו בניהם עמם בארץ. ושיעור הכתוב, מה שאמרתי ובחרת בחיים לא שתעבוד בשביל החיים כי אם לאהבה כו', **אך החיים על ידי דבקה בו בעבדך אותו מאליו ימשכו לך כדבר טבעי.** כי הוא יתברך אשר דבקת בו הוא חייר עורך בעולם הזה, כי הצדיק להיותו דבק בו יתברך יקרא חי בעולם הזה הפך הרשע, וכמאמרם ז"ל (ברכות יח א) על פסוק ובניהו בן יהוידע בן איש חי. ואורך ימיך בעולם הבא אחר המות, וגם לשבת על האדמה אחר התחיה בגוף ונפש עם אבותיך כמדובר.

אור החיים: לאהבה את ה' וגו'. מאמר זה סמוך עם מה שלמעלה ממנו שאמר למען תחיה אתה וזרעך וגמר אומר לאהבה וגו', **פירוש שטעם חפץ בחיים הוא לאהבה את ה' לשמוע בקולו** וגו', ונתן טעם כי הוא חייר, כי מה לאדם חיים אם לא רצונו יתברך שעשיית רצונו היא תסובב שידבק האדם בקונו כאומרו ולדבקה בו, וזה הוא עצמו החיים בעולם הזה ואורך ימים לעולם הבא והוא אומרו ואורך ימיך.

ואמרו לשבת על וגו', כאלו אמר ולשבת וגו', ודבר זה גם כן הוא מהשגת השלימות, כי **ישיבת הארץ היא מצוה כוללת כל התורה,** צא ולמד ממאמרם ז"ל (כתובות קי"א א) שכל ההולך בה ד' אמות יש לו חלק לעולם הבא שכולו חיים.

רש"י הירש: לאהבה וגו'. משה מסכם עוד פעם את מושג "החיים" וכולל אותו באהבת ה'. אחת שאיפתו של כל אוהב ה': **לשמוע בקול ה' ולדבוק בו בכל עומק לבו בימי שמחה ובעתות צרה.** בשנות החיים וביום המות. **"אהבת ה'" היא תמצית חיינו ואושרנו,** כי הוא חייר וארך ימיך וגו'. אותה אהבה מוצאת את סיפוקה בעצמה, ואמרו במסכת נדרים סב ע"א שכך היא מתבטאת למעשה: "עשה דברים לשם פעלים (לשם שמים) ודבר בהם לשמם, אל תעשם עטרה להתגדל בהם ואל תעשם קורדום להיות עודר בו".

העמק דבר: לאהבה את ה' אלהיך. להיות בזה הדרך המעלה דוקא, ומבאר היאך להגיע לזה, לשמוע בקולו. כבר ביארנו כ"פ **לשון זה שהוא עיונה ועמלה של תורה,** וכך הבינו חז"ל בנדרים דס"ב דתניא לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו, שלא יאמר אדם אקרא כדי שאהיה חכם אשנה כדי שאקרא רבי כדי שאהיה זקן ויושב בישיבה אלא למוד מאהבה וסוף הכבוד לבא, הרי דפירשו לשמוע בקולו על לימוד התורה ושינונה.

ולדבקה בו. מי שאינו בר הכי להיות עמל בתורה, מכ"מ יכול להשיג אהבת ה' ע"י ולדבקה בו, וכפי התלמוד בכתובות דקי"א **משיא בתו לתלמיד חכם ועושה פרקמטיא לתלמיד חכם ומהנה לת"ח מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאלו דבק בשכינה,** אכן בזה שמתחבר ומתרוועע לת"ח משיג שמץ אהבת ה', וכמו שביארנו בפ"י שה"ש ג' בפסוק מצאוני השומרים וגו'. כי הוא חייר וגו'. בזה האופן הנעלה תהיה בטוח להתהלך לפני ה' בארץ החיים לאורך ימים.

"זוט שבת"

"מפרי הארץ"

הלכה

אבן העזר

א' האם צריך לכתוב זמן בגט?
תשובה: חייבים לכתוב. (עיין בסימן קכ"ז)

ב' אם לא כתב מה הדין?
תשובה: לכתחילה לא תינשא ואם נשאת לא תצא. (עיין בסימן קכ"ז)

חושן משפט

א' האם בקבלנות יש בל תלין?
תשובה: יש איסור. (עיין בסימן של"ט)

ב' האם עובר מיד?
תשובה: אם החזיר ביום משלם עד השקיעה ואם בלילה עד עלות השחר, וכל זמן שלא החזיר אינו עובר עליו (עיין בסימן של"ט)

אורוז זזיים

א' תקע תרועה לפני שברים בסדר תשר"ת להיכן חוזר?

תשובה: מחלוקת האם חוזר לתקיעה ראשונה. (עיין בסימן תק"צ)

ב' תקע תרועה לפני שברים בתש"ת להיכן חוזר?

תשובה: לתקיעה ראשונה. (עיין בסימן תק"צ)

יורה דעה

א' קובע כמה מזוזות בבית כמה ברכות מברך?

תשובה: ברכה אחת. (עיין בסימן רפ"ט)

ב' האם מותר לדבר בין המזוזות?

תשובה: לא ידבר ואם דיבר אינו חוזר ומברך. (עיין בסימן רפ"ט)

"פרשת וילך"

"אין שיעור למדריגות התשובה"

ר' צדוק הכהן: (צדקת הצדיק) פעמים נדמה לאדם שכבר שב ונמחלו חטאיו ואחר זמן חוזר ומתעורר להתמרמר על חטאיו ומרגיש ששני המחשבות אינם דמיון. ובאמת שניהם אמת דקיימא לן (יומא פ"ו ב) עבירות שהתודה יום הכיפורים זה, חוזר ומתודה ביום הכיפורים הבא ואפילו בעבירות שההלכה דלא זז משם עד שמוחלין לו והרי גם זה אמת. רק כמו שאין שיעור לכל מעלות האדם במדריגתו כך אין שיעור למדריגות התשובה. **וכפי מעלת האדם והשגתו כך הוא תשובתו.** כי כל עניני האדם על יחס אחד והאדם אינו עומד במקום אחד כי על זה נתאונן משה רבינו ע"ה קודם פטירתו (דברים ל"א ב') לא אוכל וגו' וכמו שנאמר (תהלים פ"ח ו') במתים חפשי ונקרא נח נפשיה אבל בעולם הזה אין נח לעולם אף על פי שאין הוא מרגיש.

וכל מי ששורשו טוב דגמירי דלא הוה בישא הוא הולך ממעלה למעלה בטובה וכן להיפך וכמו שאמרו (קנים ג' ו') זקני תלמידי חכמים כל זמן וכו' זקני וכו', ולכך כשמגיע אל מעלה ומדריגה יותר גדולה אז כפי מדריגה זו לא התחיל לשוב עדיין וחטאתו נגדו תמיד מדרגא לדרגא [וכשהוא במדריגה התחתונה כבר תיקן כפי מדריגתו החטא וכן בכל דרגין ועולמות ואין עוד רושם. **ומכל מקום כשמתעלה חוזר החטא בכל תוקפו ודבר זה עמוק בחכמה.** ולכך כשעלה אחר למדריגות אז נתגלה הטינא שהיתה בלבו בילדות ובודאי מי שעלה לפרדס והיה במעלה גדולה כל כך מסתמא שב על טינא שבלבו וחטאי נערו. ועל זה נאמר (סוכה נ"ב א) כל הגדול מחבירו יצרו גדול כי החטא הוא החסרון שבאדם וכן היצר]

"מפרי הארץ"

סימנים ס"ז ס"ז ס"ז ס"ז

בעניין: דין ספק אם קרא ק"ש/שלא להפסיק בפיוטין/דין פורס על שמע

תשובה: לא ישלים.

ו: באיזה דברים המנהגים שונים ובאיזה חייבים כולם בשווה?

תשובה: במנהגים שנהגו כגון נוסח ספרד ואשכנז אבל מה שנזכר בגמ' או שלמדו הפוסקים מהגמ' שווה לכל.

ז: עשרה שהתפללו ביחיד כ"א לעצמו והתקבצו יחד – האם יאמרו קדיש וברכו, ומ"ה כשיש אחד שלא התפלל?

תשובה: לשו"ע יאמרו ולרדב"ז לא יאמרו אלא אם יש אחד שלא התפלל.

ח: כשאומרים ברכו האם צריכים לומר יוצר ומדוע?

תשובה: למחבר צ"ל שלא יהיו נראים ככופרים שאומר להם לברך ולא מברכים ולרמ"א לא צריך כיון שעונים ברוך ה' המבורך סגי בהכי.

ט: האם יש חילוק בין ערבית לשחרית ומדוע?

תשובה: י"א שיש חילוק כיון שלא אומרים קדיש קודם ברכו וי"א שגם במעריב אומרים ברכו.

י: אחד לא התפלל וקיבץ עשרה שהתפללו והתפלל בלחש האם יכול לומר חזרה וקדושה [בה"ל]?

תשובה: לשו"ע יכול ולמנהגינו שנוהגים כהרדב"ז צ"ע..

א: ספק אם עשה מצוה דאורייתא, או ספק אם חייב במצוה דאורייתא, האם כשמקיים צריך לברך?

תשובה: ספק אם עשה מצווה לא מברך וי"א שמברך ספק אם חייב לכו"ע לא מברך.

ב: ספק אם קרא ק"ש האם קוראה בברכותיה ומדוע, ומ"ה קרא ק"ש וברכותיה אך נסתפק אם כיון בפסוק ראשון?

תשובה: קוראה בברכותיה דכך היתה התקנה. שכל זמן שקוראים חייבים לקרות כעיקר התקנה אבל בספק אם כיון לא מברך.

ג: נסתפק אם הזכיר יצי"מ בלילה האם חוזר, ובמה זה תלוי?

תשובה: הפמ"ג מסתפק ולשאגת אריה חייב וכן משמע ברמב"ם ותלוי האם חייב להזכיר בלילה מדאורייתא ומדרבנן.

ד: בזמן שהציבור אומרים פיוטים – האם חובה לומר עמהם, האם מותר להרהר בד"ת או לעיין בספר, ומ"ה בשעת הקדיש?

תשובה: אין חובה לומר עמהם אך אין לפרוש מהציבור ואפשר שיש להקל להרהר בדברי תורה ולעיין בספר אינו נכון ובקדיש אסור להרהר.

ה: שכח לומר הפיוט וסיים הברכה האם ישלים?

"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד"

מהרב שמועון ויסברג שליט"א

בענין שואלין ודורשין קודם ר"ה ויוה"כ ובמנות התשובה

בפסחים (ו' ב') ל' יום קודם לחג שואלין ודורשין בהלכות החג, ובפנ"י מגילה (ד' א' תוד"ה מאי) דנראה מדברי התוס' (שם) דה"ה בר"ה ויוה"כ, והמהרש"א במגילה (ל"ב א' ד"ה וידבר משה), כתב לענין שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות חג בחג, דלא נקט ר"ה ויוה"כ דיש לאדם ליתן לבו לתשובה בכל השנה כמו בר"ה ויוה"כ, ובספר מועדי הגר"ח (ח"א סי' כ"ז) נשאל רבינו מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל אם לומד ספרי מוסר בעניני המועד אם קיים שואלין ודורשין, והשיב רבינו, כן, אבל צריך גם הלכה, וי"ל דהמהרש"א לא מיירי על שואלין ודורשין קודם לחג, רק על מה שתקן משה לישראל ללמוד הלכות חג בחג, ועל זה כתב דיש לאדם ליתן לבו לתשובה בכל השנה כמו בר"ה ויוה"כ דענין היום הוא תשובה ואף מצות שופר שבר"ה ועינויי יוה"כ הכל לצורך תשובה בא, אבל בודאי יש ללמוד הלכות שופר ודיני תענית יוה"כ קודם כמש"כ רבינו. ועי' במנהגי מהר"ם מרוטנבורג (ערב ר"ה עמוד ל"ז) שנהגו לתקוע בשופר מר"ח אלול דשואלים בהלכות הרגל קודם הרגל ל' יום, כלומר כמו שיש חיוב ללמוד הלכות הרגל ל' יום קודם החג כדי כשיגיע החג יעשה המצות כדבעי ולא יטעה בהלכותיו כמו כן יש ענין לחנך את עצמו בתקיעות, עכ"ד.

והנה מצות תשובה כוללת ג' חלקים, חרטה על העבר, וידיי פה, וקבלה לעתיד, וכמבואר ברמב"ם הלכות תשובה (פרק א'), ובשערי תשובה (שער א' אות י"ח) ומצות וידיי מבואר ברמב"ם דהוא דוקא בפה, והמנחת חינוך (מצוה תר"ז אות י"ד) כתב דאינו יוצא בשמיעה מחבירו, ועי' בשו"ע (וי"ד סי' של"א סעיף קמ"ג) ובש"ך שם (ס"ק קס"א) דמצוה מן המובחר שכל אחד אומר בפני עצמו. והרמב"ן בס' תורת האדם (ענין הידיי עמוד מ"ו) כתב בשכיב מרע שאם אינו יכול להתוודות בפיו יתודה בלבו.

ואף שלקיים המצוה מעכב ג' החלקים, מ"מ בחרטה גמורה לחוד כבר יצא מכלל רשע לכלל צדיק, וכבר אינו פסול לעדות, ובשב מאהבה כבר נחשב בעל תשובה לענין שיהפך לו זכויות, וכמו דאי' בקידושין (מ"ט ב') במקדש ע"מ שאני צדיק דמקודשת שמא הרהר תשובה בלבו אף קודם שהחזיר הגזל. וכ"כ המנחת חינוך (מצוה שס"ד) וכו"ה באור זרוע (סימן ק"ב).

והמתודה ולבו בל עמו, מלבד שה"ז כטובל ושרץ בידו, וכדאי' בתענית (ט"ז א') ואמרו בגמ' (שם ח' א') דויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו, ואעפ"כ, והוא רחום יכפר עון. היינו בצבור. ובפי' הרד"ק בתהלים (ע"ח ל"ח) כתב דאינו מכפר להם אלא מפני בני אדם הרואים בתשובה הגלויה ואינם יודעים הלבבות, ואם לא יסלח להם כלל יאמרו אין תשובה מועילה, ועי' בשו"ת אבני נזר (אהע"ז סי' קי"ד) לגבי פסולי עדות דאם היו בביהכ"ס ביוה"כ יש לחוש שמא הרהרו תשובה בלבם.

ביומא (פ"ו ב') מבואר דע"י תשובה מאהבה נהפכים העונות לזכויות, והחיד"א כתב בס' מדבר קדמות (מערכת ת' אות י"ח) דבעושה תשובה מאהבה מכפר הכל, ולא נאמרו ד' חילוקי כפרה בעושה מאהבה, דזדונות נעשו לו זכויות א"כ אין כאן ל"ת וכריתות ומיתות ב"ד כי אם זכויות, ע"כ. וגם לגבי חילול ה' קדש ה' כנגד מה שחילל מכפר עי' בשע"ת (שער א' אות מ"ז).

ועוד כתב החיד"א (כסא דוד דרוש ט) כן גם לענין לימוד התורה לשמה דאינו צריך לד' חילוקי כפרה והובא בבנ"י (שם), ואולי הוא בכלל תשובה מאהבה, מאהבה של תורה, ועי' בשע"ת (ש"ד אות י"א) דע"י תורה בחדס ואמת יכופר עון ונחשב לו גם ליסורין כי ישית עמלו בתורה וטרחו בה ואשר תדד שנתו מעיניו יעלה במקום יסורים, ועזה כמות אהבה, אהבה של תורה שמכפר כיום המיתה, וז"ל רבינו יונה (שער ד' אות ט"ז) והנה הקדמנו, כי יש לו רפואות תעלה אם יקדש את השם יתברך תמיד, עוד תמצא לו כפרה בהגיונו תמיד בתורה ויגיעתו בה, כאשר אמרו (ראש השנה י"ח א') אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה (שמואל א פ"ג ג' ד) בזבח ובמנחה אין מתכפר, אבל מתכפר בדברי תורה, ואף על פי שהיה עון בית עלי מחלול מצות קדשים. והנה כי התורה רפואה לכל מכה נחלה מאד. ויש מהאחרונים שנקטו דע"י תשובה מאהבה נהפך לו לזכות גמור, וכמש"כ חת"ס בחי' יומא (שם ד"ה והנלע"ד) השב מאהבה נעשית לו זדונות זכויות, וכל זית נבילה שאכל ה"ל כאילו אכל קרבן פסח בירושלים וכדומה, דה"ז שאכל נבילות כמי שאכל קרבן פסח, ועי' מס"י (פ"ה) דהתשובה כעקירת הנדר, ומ"מ גם בנדר כתוב באחרונים מהירושלמי נדרים (פ"ו ה"ד) שמואב בר"ן ע"ז (על הרי"ף ל"ו ב') תנינן תמן שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו אמר רבי אין עוקר אלא מכאן ולהבא, ומואב גם ברא"ש בנדרים (פ"ו סי' ג').

ועי' מש"כ הרדב"ז הל' ממרים (פ"ו ה"א) דבאביו קיים אף שהוא רשע יש תקוה שיעשה תשובה ולא תזכרנה הראשונות ונמצא הבן עבר למפרע, ועי' בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' ק"מ) בשם בעה"ת ורב שר שלום גאון, דהא דמומר שקידש קדושו קדושין, דאמרי' שמא יתחרט ויעשה תשובה, וכתב המהר"ם שיק שם, דמזה נראה דאם עושה תשובה נעשה ישראל למפרע.